

Agata Jaźwińska

Katedra Nauk Humanistycznych SGGW

Sprawozdanie z konferencji „Doradztwo rolnicze w stymulowaniu przemian zachodzących w polskim rolnictwie”

Doradztwo rolnicze historycznie związane jest z polską wsią i razem z nią przechodzi restrukturyzację. Wychodząc naprzeciw potrzebom rolników współczesne doradztwo rozszerza swoją działalność o nowe kierunki, które obejmują m.in. doradztwo: marketingowe, ekologiczne, socjalno-bytowe, w zakresie organizacji turystyki wiejskiej, rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej i inne.

Problematyce miejsca i znaczenia doradztwa rolniczego w kontekście przemian zachodzących na wsi i w rolnictwie polskim poświęcona była konferencja naukowa zorganizowana przez Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (MRiGŻ) oraz Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie (CDiEwR) w dniach 7–8 września 1998 r. w siedzibie CDiEwR w Poznaniu. Tytuł konferencji sformułowano następująco; *Doradztwo rolnicze w stymulowaniu przemian zachodzących w polskim rolnictwie*.

Nadesłane na konferencję referaty uporządkowano w trzy grupy:

I. Doradztwo rolnicze wobec nowych zadań i oczekiwań (16 referatów).

II. Miejsce innowatyki we wspieraniu rozwoju polskich gospodarstw rolnych (8 referatów).

III. Współczesne problemy doskonalenia zawodowego rolników i ich doradców (11 referatów).

W części pierwszej wskazano na konieczność doskonalenia systemu doradztwa rolniczego w Polsce (A.P. Wiatrak, SGGW) oraz jego nowe zadania w przeddzień procesu integracji ze strukturami europejskimi oraz w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich. W dwóch kolejnych referatach (Z. Brodziński, ART Olsztyn i E.K. Chylek, MRiGŻ) podkreślono rolę doradztwa rolniczego i edukacji rolniczej w przewyżczeniu problemów na wsi, głównie w kontekście przemian strukturalnych. Autorzy stwierdzili iż *negatywnie na oświatę rolniczą wpływa fakt, iż działania edukacyjne szkół rolniczych i Ośrodków Doradztwa Rolniczego nie są zintegrowane*. Wskazano została również rola doradztwa w realizacji polityki państwa. Na zadania doradztwa w kreowaniu i wspieraniu przedsiębiorczości pozarolniczej na wsi wskazała w swoim referacie K. Krzyżanowska (SGGW). Jednocześnie autorka przedstawiła charakterystykę rolnika-przedsiębiorcy oraz wskazała motywy podejmowania działalności pozarolniczej przez rolników. Jak łatwo się domyśleć, dominującym motywem (93% respondentów) były korzyści materialne.

Analizy możliwości zaspokajania potrzeb doradczych, oczekiwań pod adresem doradztwa oraz barier i ograniczeń jego rozwoju dokonał E. Matuszak (CDiEwR Poznań). Sprawność oddziaływań doradczych (na przykładzie woj. walbrzyskiego) zaprezentował A. Dyszewski (AR Wrocław). Przedstawione wyniki badań upoważniły autora do wyciągnięcia wniosku, iż *w środowisku rolniczym jest duże zapotrzebowanie na doradztwo świadczone przez państwowe służby doradcze (bezpłatne), ale jest również miejsce na usługi komercyjne*. Na konieczność utrzymania doradztwa państwowego – chociażby z uwagi na ciągłe ubożenie rolników – wskazał również W. Rzepiński (ODR Ostrołęka).

Potrzeby doradcze młodych rolników stanowiły przedmiot wystąpienia A. Marcysiak (WSRP Siedlce). Autorka podkreśliła wymagania tej grupy mieszkańców wsi co do przygotowania doradcy, jego wiedzy i metod pracy. Praca doradcy to nie tylko szeroko rozumiana edukacja, ale również pomoc w rozwijaniu aktywności twórczej samych rolników (W. Kujawiński, CDiEwR Poznań). Dlatego też wieś jest doskonałym polem rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) przetwórstwa rolno-spożywczego, których powstanie i funkcjonowanie kreuje popyt na doradztwo.

Analizę miejsca doradztwa w rozwiązywaniu problemów lokalnych (na przykładzie gminy Górowo Hławeckie) podjęli A. Mickiewicz (AR Szczecin) oraz R. Kobyliński (WODR Barzkowice). Problemy te uporządkowali oni w następujące grupy: finansowe i opłacalności produkcji rolniczej; infrastruktury w gminie; mechanizacji gospodarstw i modernizacji budynków inwentarskich; wysokich cen środków produkcji. Podkreślili oni również istniejące wśród rolników duże zapotrzebowanie na edukację. Badani rolnicy oczekują do doradców m.in. zwiększenia liczby szkoleń, częstszych przyjazdów doradców do gospodarstwa, przekazywania większej ilości informacji. Badania te potwierdziły też *znaną prawidłowość, że więcej doradztwa chcą lepiej wykształceni i prowadzący większe gospodarstwa rolne*.

Mobilizacja do skuteczniejszego i efektywniejszego działania doradców jest – zdaniem K. Tabora (SGGW) – ich ocena. Kryteriów i metod oceny pracy doradczej jest wiele, ale aby przyniosła ona zamierzony rezultat, musi

być działaniem systematycznym, powiązaniem z systemem wynagrodzenia, sprawiedliwym i rzetelnym oraz uwzględniającym możliwości doradcy.

Nieco inny charakter miał referat E. Jachimowicz (SGGW) podejmujący problematykę metodologii doradztwa, m.in. *zagadnienia metod i narzędzi doradczych, wskaźników do pomiaru zjawisk i zależności między nimi; warunków koniecznych do weryfikacji twierdzeń; prawidłowości w procesie wyjaśniania i przewidywania zjawisk czy wreszcie charakterystyki typów zjawisk.*

Drugą część konferencji otworzyła I. Sikorska-Wolak (SGGW) referatem poświęconym procesom innowacyjnym w rolnictwie. Autorka omówiła m.in. kierunki i tendencje zmian innowacyjnych, procesy generowania innowacji, mechanizmy rozprzestrzeniania się innowacji. Podkreśliła też, że *postęp w rolnictwie w istotny sposób determinowany jest przez politykę rolną i społeczną państwa, stwarzającą lub nie warunki do jego urzeczywistniania się.*

Problematyce wdrażania innowacji w zakresie doradztwa technologicznego w wybranych działach specjalnych produkcji zwierzęcej poświęcony był referat R. Jaworskiego (ODR Sielinko).

Istotnym elementem procesu innowacyjnego jest informacja. Różną interpretację tego zagadnienia przedstawiono w referatach: M. Oszmiańskiej (AR Wrocław), A. Woźniak (SGGW), A. Jaźwińskiej (SGGW).

Badania M. Oszmiańskiej i A. Jaźwińskiej dowiodły, iż preferowanym przez rolników i ich rodziny źródłem informacji są kontakty interpersonalne (doradcy, dealerzy, sąsiedzi, znajomi, rodzina itp.).

W ciągu ostatnich lat rośnie popularność giełd towarowych (W. Rączy, AR Kraków). W instytucji tej widzi autor nie tylko miejsce, gdzie dokonuje się obrót towarami, ale przede wszystkim *system kompleksowego upowszechniania postępu rolniczego (umożliwia ona kontakt nauki i praktyki rolniczej).*

Znaczenie wzorcowych gospodarstw w upowszechnianiu innowacji rolniczych było przedmiotem referatu J. Ryznara i A. Szewczuk (AR Wrocław). Przedstawione przez autorów dane wskazują, że w największym stopniu przyjmowane są innowacje nie wymagające inwestycji (np. z zakresu ekonomiki i organizacji gospodarstw).

Referat S. Zawiszy z ATR w Bydgoszczy poświęcony był zdefiniowaniu i klasyfikacji potrzeb rolników oraz roli doradztwa w identyfikacji i zaspokajaniu zmieniających się potrzeb.

W trzeciej grupie referatów przedstawione zostało m.in. znaczenie doradztwa rolniczego w promowaniu zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Nie jest on możliwy bez świadomości ekologicznej mieszkańców wsi, a ta w dużej mierze zależy od poziomu edukacji ekologicznej realizowanej przez jednostki szkolne i ośrodki doradztwa rolniczego (T. Wieczorek, SGGW). Problem ten podjął również S. Kukułka (LUNG Puławy), podkreślając jednocześnie znaczenie drożności kanałów informacji na drodze *praktyka – nauka – praktyka.*

Kolejne, szeroko poruszane zagadnienie dotyczyło doskonalenia kadr doradczych. W swoich wystąpieniach omawiali ten problem: A. Holewiński (ISK Skierniewice), A. Pabich (CDiEWR Poznań), Patlewicz (IHAR Radzików).

Wymienieni referenci podkreślili, że organizując szkolenia należy pamiętać, iż *programy szkolenia zawodowego dla różnych profili i kierunków specjalistycznych powinny uwzględniać warunki prawidłowo realizowanego programu dydaktycznego oraz wybór odpowiedniego terminu szkolenia.*

Referat B.M. Wawrzyniaka (ATR Bydgoszcz) był poświęcony analizie naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych dokonań katedr i zakładów doradztwa rolniczego uczelni rolniczych. Stwierdził on, że *placówki te stanowią zaledwie jedno ogniwo polskiego systemu doradztwa rolniczego, ale przy tym ogniwo niezmiernie istotne z uwagi na to, iż oprócz prowadzenia badań naukowych przygotowują kadrę naukową dla tego segmentu gospodarki, który jest odpowiedzialny za dyfuzję innowacji rolniczych.* Znaczenie placówki naukowo-badawczej w przedsiębiorczym wychowaniu mieszkańców wsi przedstawili na przykładzie Centrum Rozwoju Obszarów Wiejskich przy ART w Olsztynie A. Lewczuk i E.K. Chylek.

Analizy znaczenia źródeł wiedzy i pomocy fachowej dla gospodarzy „wielkorolnych” podjęła się B. Perepeczko (SGGW). Autorka zauważyła, iż *mimo dobrego, nieporównywalnie lepszego od pozostałych producentów rolnych, przygotowania, wszyscy badani właściciele dużych gospodarstw doceniają – i to nie tylko w deklaracjach – znaczenie kompetencji.* Doceniając rangę informacji w procesie podejmowania decyzji, Cz. Michałowski i I. Szkodzińska (AR Lublin) zaprezentowali sposób postrzegania przez rolników wybranej gminy wartości doradczych miesięcznika „Zamojski Serwis Informacyjny”.

Oryginalną formę oddziaływania na rolników przedstawili pracownicy WODR w Końskowoli (H. Bartuzi, E. Polak). Pod hasłem „Dni Doradztwa w Gminie” zorganizowali oni – uporządkowane w grupy tematyczne – szkolenia, spotkania, pokazy i demonstracje.

O konieczności dostosowania programów kształcenia na rolniczych uczelniach wyższych do warunków wsi i rolnictwa poszczególnych regionów mówił A. Kożuch (WSRP Siedlce). Wskazana jest ścisła współpraca uczelni z ODR-ami w zakresie odbywania praktyk przez studentów czy uczestniczenia kadry naukowo-dydaktycznej w kursach i seminariach. Autor podkreślił też, iż *dla wyrównania i poprawy poziomu nauczania oraz zharmonizowania treści nauczania wskazane jest wzajemne uzgodnienie i weryfikowanie treści nauczania pomiędzy poszczególnymi ośrodkami.*

Zaprezentowane referaty skłoniły uczestników konferencji do dyskusji, która dotyczyła stanu polskiego rolnictwa, pozycji doradztwa rolniczego w nowym układzie administracyjnym kraju, problemów zawodowych doradców, jak również problemów metodologicznych pojawiających się w teorii doradztwa rolniczego. Uczestnicy podkreślili też znaczenie konferencji jako spotkania przedstawicieli nauki i praktyki doradczej, które umożliwiły wymianę poglądów i doświadczeń oraz zapoczątkowało współpracę.

Konferencja została podsumowana przez A.P. Wiatraka (SGGW), który raz jeszcze wskazał na znaczenie doradztwa rolniczego w przekształcaniach zachodzących na wsi i w rolnictwie.

W słowie wstępnym do publikacji materiałów konferencyjnych organizatorzy zaznaczyli, iż *celem konferencji jest wymiana poglądów i doświadczeń dotyczących roli doradztwa w stymulowaniu i wspieraniu przemian zachodzących w polskim rolnictwie oraz zainicjowanie dyskusji dotyczącej problemów aktualnie nurtujących praktykę doradczą i współpracującą z nią naukę.*

Jako uczestniczka i pilna obserwatorka tej konferencji pozwolę sobie stwierdzić, iż **cel ten został osiągnięty.**

General Notes on Scientific Conference: „Agricultural Counselling as a Factor Encouraging Changes in Polish Agriculture”

Abstract

In the last period, the expansion of agricultural counselling services that are strictly connected both with Polish rural areas and farming was observed.

Conference mentioned in the title took place in Poznań (7–8 September 1998) and was designed to the tasks of the contemporary advising, problems of improving qualifications of the farmers and the role of an innovatics in supporting Polish agricultural holdings' development. The main purpose of the Conference was to exchange the opinions and experiences between the representatives of science and practice.